

ҚАРАҒАНДЫ МЕМЛЕКЕТТІК МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ.

**ТАҚЫРЫБЫ: “ДӘРІГЕР – МЕЙІРБИКЕ – ЕМДЕЛУШІ АРАСЫНДАҒЫ
ҚАРЫМ – ҚАТЫНАС”**

ҚАРАҒАНДЫ 2010Ж.

Мазмұны.

КІРІСПЕ.

II НЕГІЗГІ БӨЛІМ.

1. ДӘРІГЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІ
КОМПЕТЕНТТІЛІГІ.

2. МЕДБИКЕЛІК ПРОЦЕСС, ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.

3. ЕМДЕЛУШІМЕН ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС
ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ.

III. ҚОРЫТЫНДЫ.

КІРІСПЕ

МЕДИЦИНА- ПАТОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТІҢ АУРУҒА ШАЛДЫҒУЫН, ЖӘНЕ ОНЫ ДИАГНОСТИКАЛАУҒА , ТҮЗЕТУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ҒЫЛЫМ БОЛЫП САНАЛАДЫ. ОЛ АДАМНЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫНА , САУЫҒУЫНА НЕМЕСЕ ТЫНЫШ ӨЛІМІНЕ ТИІСІНШЕ КӨМЕК КӨРСЕТІП, ОҒАН ЖАЙЛЫЛЫҚ ПЕН ҮЙЛЕСІМДІЛІКТІ ҚАМАТАМАСЫЗ ЕТЕДІ.

МЕДИЦИНАНЫҢ МАҚСАТЫ - АУРУҒА ШАЛДЫҒУДЫ ДИАГНОСТИКАЛАУ МЕН ЕМДЕУ.

ДӘРІГЕР - МЕЙІРБИКЕ - ЕМДЕЛУШІ АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ - ҚАТЫНАС ӨТЕ КҮРДЕЛІ ЖӘНЕ ТЫҒЫЗ ҚАРЫМ - ҚАТЫНАСТА. СЕБЕБІ :

ДӘРІГЕРДІҢ МІНДЕТІ - НАУҚАС АУРУЫНЫҢ АЛДЫН - АЛУ НЕМЕСЕ ДИАГНОЗ ҚОЮ ЖӘНЕ ЕМДЕУ ЖОСПАРЫН АНЫҚТАУ;

ЕМДЕЛУШІ – МҰҚИЯТ ТЫҢДАУШЫ , БАҚЫЛАУШЫ , ТИІМДІ КЛИНИЦИСТ , СОНЫМЕН ҚАТАР ҚАТЫНАСУ СФЕРАСЫНДА ЖОҒАРҒЫ ҚАБЫЛДАҒЫШТЫҒЫМЕН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН АДАМ РЕТІНДЕ СИПАТТАЛАДЫ.

Врач и Пациент, Physician and Patient
© Astroid / Фотобанк. Лори

ДӘРІГЕРДІҢ КӘСІПТІК ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІ.

Теориялық немесе
концептуальды

Тәжірибелік немесе
психологиялық

Теориялық
қызметтің
нәтижелері

Психологиялық
қызмет көрсету
нәтижелері

Осыған орай, дәрігердің қызметі кәсіптік бақылау құндылықтарымен, мақсатымен, психологиялық мәдениетімен байланысты ішкі инстанциялардың құрылуымен жүреді.

Дәрігердің
психологиялық
компотенттілігінің
және кәсіптік
қызметінің
ерекшеліктері мен
құндылықтары

“Дәрігер –
науқас”
шартында
коммуникатвті
компотенттілік

Ауруға
социопсихосома
тикалық
қатынас, себебі
ақпарат
жинап, диагноз
жеткізуде, нұсқау
беруде
қолданылады

Жалпы
адамшылық
мәдениеті, оның
жеке психология
лық аспектілері

Жас мамандарға
науқас
психикасның
ауру салдарынан
өзіне деген
қатынастың
өзгеруі

Кәсіптік ортада және қоршаған ортасында жетістікті қызмет етуде тұлға аралық құралып, кәсіптік тәжірибе жинау – дәрігердің коммуникативті компетенттігін сипаттайды. Бұл анықтамада компетенттік тек индивидтерге тән қасиеттерге байланысты емес, яғни қоршаған орта өзгерістерімен, маман – дәрігердің әлеуметтік мобильдігіне байланысты екені көрсетілген.

Коммуникативті компетенттік – адамдар арасында шыңдалып, құралатын қатынас, тұлға аралық тәжірибе

Дәрігердің коммуникативті мәдениетінің тағы бір көрінісі - науқастың жеке қасиеттеріне тәуелсіз, науқасқа оң эмоциональды қатынасына кәсіптік көзғарастармен қарап, дәрігердің медициналық қарым – қатынасына коммуникативті дағдылардың және біліктілігінің толық кешенінің болуымен сипатталады.

Дәрігердің коммуникативті компетенттілігінің құралу мәселері тәжірибелік аспектілерде кең тараған, отандық денсаулық сақтаудың сырқатқа және денсаулыққа әлеуметтік психосоматикалық әрекеті және дәрігер - науқас арасындағы емдік үрдістегі терапиялық бірлестікті жақсарту;

Дәрігердің коммуниктивті компетенттілігі – науқаспен қарым – қатынас құру негізінде...

- 1. НАУҚАСТЫҢ ВЕРБАЛЬДЫ ЖӘНЕ ВЕРБАЛЬДЫ ЕМЕС ҚАТЫНАСУ БЕЛГІЛЕРІН ДҰРЫС ТАНЫП БІЛІП, ОДАН ІСКЕ ҚАТЫСТЫ ҚАЖЕТТІ АҚПАРАТТЫ МЕЙЛІНШЕ КӨБІРЕК АЛУ;**
- 2.ТИІМДІ ДИАГНОСТИКА ЖАСАУ ТЕК ҚАНА ТӘНДІК СИМПТОМДАРДЫ АНЫҚТАУ ҒАНА ЕМЕС,СОНЫМЕН ҚАТАР СОМАТИКАЛЫҚ СИМПТОМДА ОНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ТАБИҒАТТАРЫН АНЫҚТАУ, ЕМНІҢ БАСҚАША ЖОСПАРЫН ТАЛАП ЕТЕДІ;**
- 3.ТИІМДІ КОММУНИКАТИВТІ ДАҒДЫЛАРДЫҢ НАУҚАСҚА ТАҒАЙЫНДАЛҒАН ЕМІН ҚАБЫЛДАУҒА ЖӘНЕ НАУҚАСТЫҢ ЕМДІ ҚҰПТАУЫНА ОҢ ӘСЕР ЕТЕТІНДІГІ ЗЕРТТЕЛДІ, ТАҒАЙЫНДАЛҒАН ЕМГЕ БОЙЫН ҰСЫНБАУ МЕДИЦИНАНЫҢ КҮРДЕЛІ МӘСЕЛЕСІ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ (“ДӘРІГЕР – НАУҚАС” МӘСЕЛЕСІНІҢ КЕҢЕСТЕРІ, 15-18 МАУСЫМ 1996Ж. ЖЕНЕВА, ӘЛЕМДІК ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ БІРЛЕСТІГІ)**
- 4.НАУҚАСТАРҒА АДЕКВАТТЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ АҚПАРАТТАРДЫ ЖЕТКІЗУ ЖӘНЕ ДЕНСАУЛЫҚТЫ ЖАҚСАРТУДА , СОНЫМЕН ҚАТАР АУРУДЫҢ АЛДЫН АЛУДАҒЫ САЛАУАТТЫ ӨМІР СҮРУГЕ НАСИХАТТАУ АРҚЫЛЫ ДӘРІГЕР РӨЛІН ЖОҒАРЫЛАТУ;**
- 5.АУРУДЫҢ ӘР – ТҮРЛІ КӨРІНУ ФОРМАЛАРЫНА ӘСЕР ЕТУ ЖӘНЕ КОМПЕНСАТОРЛЫ МЕХАНИЗМДЕРДІ БЕЛСЕНДІЛЕУ, НАУҚАС ТҰЛҒАСЫНЫҢ ПСИХОСОМАТИКАЛЫҚ ПОТЕНЦИАЛЫН ЖОҒАРЫЛАТУ , ОНЫҢ ӘЛЕММЕН БАЙЛАНЫСЫН ҚАЙТА ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУГЕ КӨМЕКТЕСУ, ҮЙРЕНШІКТІ ҚОРҚЫНЫШТЫ ЖЕҢУ , АУРУМЕН ПАЙДА БОЛҒАН СТРЕОТИПТЕРДІ БҰЗУ ЖӘНЕ САУ КӨЗҒАРАСТЫ ТУДЫРУ;**
- 6. “ДӘРІГЕР- НАУҚАС” ҚАРЫМ – ҚАТЫНАСЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕ ДЕЛИКАТТЫ ЖАҒДАЙЛАРДА ДӘРІГЕРЛЕРДІҢ ТИІМДІ ӘСЕРІ , МЫСАЛЫ НАУҚАСТЫҢ ЖАЗЫЛМАЙТЫН АУРУМЕН АУРУЫ НЕМЕСЕ НАУҚАС ТУЫСТАРЫНА ОНЫҢ ҚАЙТЫС БОЛАТЫНДЫҒЫ ЖӨНІНДЕ ЖЕТКІЗУ Т.Б.**

Коммуникативті компетенттілікті құрайтын
арнайы дағдылар

Байланысты құрау

Тыңдай білу

Сұрақтар құрастыру

Коммуникацияның
вербальды емес түрін оқи
білу

Сұхбаттар жүргізу

Эмоция шектеп,
сенімділік сақтау

“Дәрігер – науқас”

қарым –
қатынасындағы
дәрігердің
психологиялық
қасиеттері

Толеранттылық

Шыдамдылық, төзімділік.”Дәрігер – науқас” рөлі орнына достық қатынас, психологиялық жақындастық орнату.

Аффилиация

Қанағаттану, дәрігер жұмысында науқастарға қызығушылық, көмектесуге ұмтылу, дәрігерді кәсіптік бұрмалаудан қорғайды.

Эмоциональды
тұрақтылық

Науқаспен қарым – қатынаста психологиялық жарылыстардан, шиеленістерден қашқақтауға көмектеседі

Эмпатия

Науқастың уайымын түсіну, сезімталдық қайғысына ортақтасу жан ашырлық таныту

Эмоциональды

Идентификация механимдеріне негізделген

Когнитивті

Интеллектуальды үрдістерге негізделген (салыстыру, ұқсастықтар)

Предикативті

Басқа адам жайлы прогностикалық ойлау қабілеті интуициямен негізделген

Теріс қарауға сенситивтік

Емдеу этаптарда туындайтын науқастардан негативті қатынасты қабылдау қабілеттілігі дәрігердің мінез – құлқын коррекциялауға мүмкіндік береді.

Интроверсия

Субъектінің өзіне ғана, яғни сезімдеріне , уайымдарына бағытталуы

Үрейлік

Эмоция, болжау арқылы болатын сәтсіздіктерді тосумен болашаққа бағытталған

ЕМДЕЛУШІ- ДӘРІГЕРЛІК, МЕЙІРБИКЕЛІК ІС – ӘРЕКЕТТІҢ ТҮРСІЗ
ОБЪЕКТІСІ ЕМЕС, ОЛ ТАБИҒАТТЫҢ БІРЕГЕЙ ЖАРАТЫЛҒАН ЖАНЫ,
ОСЫ ТҰРҒЫДА ТӨМЕНДЕГІ ҚҰҚЫҚҚА ИЕ:

Бикелік
күтімді толық
қабылдауға

Құпияға

Болашақ
тағдырын
еркін
таңдауға

Ауруы, емдеу
жолдары, және
күтімі туралы
дұрыс мәлімет
алуға

Күтім мен
емге белсенді
қатысуға

Американдық
психолог А.
Маслоу адамның
14 негізгі

қажеттілігін бөлігі

Тынысалу

Қозғалу

Ұйықтап
демалу

Қарым –
қатынас
жасау

Тамақтану

Дені
сау
болу

Киініп -
шешіну

Өмірлік
қазынаға
ие болу

Ішу

Дене
қызуын
сақтау

Таза
болу

Бөліп
шығару

Қауіпсіз
болу

Қызмет
ету

МЕДБИКЕЛІК ПРОЦЕСС – БИКЕЛІК ІСТІҢ ҒЫЛЫМ РЕТІНДЕ ДАМЫП ӨСУІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕДІ, БИКЕЛІК ІСТІ ДЕРБЕС МАМАНДЫҚ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРАДЫ, ЕМДЕЛУШІЛЕРГЕ САПАЛЫ КҮТІМ ҰСЫНАДЫ. ОҚЫС ЖАҒДАЙДЫ ШЕШУ:

Омыртқасынан қатты жарақаттанған, төсек режиміндегі 65 жастағы емделушіге несептің өз – өзінен шығуы байқалады. Оның әйелі қайтыс болған, барлық жағдайы жасалған 2 бөлмелі үйде баласы мен келінімен тұрады. 15 жастағы өзін қатты жақсы көретін немересі бар. Емделуші үйіне қайтып келгені үшін беймазаланады, өйткені отбасы оның күнделікті күтімді талап еткеніне қалай қарайтынын білмейді. Баласы мен немересі күнде келіп тұрады, бірақ ол кездесуден бас тартып, іргеге қарап жатады, ұйқысы нашар.

- 1. Емделушінің қандай қажеттіліктері қамтамасыз етілмеген?
- 2. Қазіргі бар және потенциалды бикелік проблемаларды анықтау және артықшылықтарын белгілеу;

Мына қажеттіліктер қамтамасыз етілмеген:

1. Ағзадан бөліп шығару;
2. Қозғалу;
3. Дені сау болу;
4. Киіну мен шешіну;
5. Таза болу;
6. Қауіпсіздену;
7. Қатынас жасау;
8. Жұмыс істеу;

МЕЙІРБИКЕ – МЕЙІРБИКЕЛІК ІС ФИЛОСОФИЯСЫН КӘСІБИ ЖАҒЫНАН ТҮСІНІП, ӨЗ ТӘЖІРИБЕСІН ОҢТАЙЛЫ ҚОЛДАНА БІЛЕТІН ЖЕКЕ ТҰЛҒА.

▣ *Мейірбикелік іс – әрекеттің 4 деңгейі:*

- ▣ 1. Денсаулықты нығайту;
- ▣ 2. Жарақат пен аурудың алдын алу;
- ▣ 3. Азап шегуді жеңілдету;
- ▣ 4. Жойылған функцияларды қалпына келтіру;

▣ *Мейірбике мына рөлдерді атқарады:*

- ▣ 1. Емделушінің күтімін ұйымдастырушы;
- ▣ 2. Емделушінің күтімін орындаушы;
- ▣ 3. Емделушінің ықыласын қорғаушы;
- ▣ 4. Педагог(консультант)
- ▣ 5. Зерттеуші;
- ▣ 6. Лидер(көшбасшы)
- ▣ 7. Медициналық бригаданың белсенді мүшесі.

ДӘРІГЕРЛІК ЖӘНЕ МЕЙІРБИКЕЛІК ДИАГНОЗДЫҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫН АНЫҚТАУ

Дәрігерлік диагноз

- 1. Ағзадағы нақты ауруды, патологиялық процестің негізін айқындау (мысалы, пиелонефрит, сан сүйегінің сынығы) Авиценна былай деп жазған: “Денсаулықты сақтау, аурудың негізін түсіну, себебін жою – медицинаның міндеті”
- 2. Түрлі мүшелер мен жүйелер қызметінің бұзылуы және олардың себебі, яғни патофизиологиялық, патологанатомиялық өзгерістерді анықтау;
- 3. Өзгермейді;
- 4. Дәрігердің құпиялық терминінде

Мейірбикелік диагноз

- Ағзадағы терең патологиялық процеске емделушінің сыртқы жауапты реакциясын суреттеу (Мысалы, демікпе (өкпенің қабынуы ретінде))
- 2. Негізгі адамдық қажеттіліктермен қамтамасыз етудің бұзылу қызмет көрсетудің бұзылуының нәтижесі ретінде, яғни ең бастысы емделушінің өз денсаулығы жайлы түсінік
- 3. Бірнеше рет өзгереді
- 4. Мейірбикенің құпиялық терминінде

МЕДБИКЕЛІК ПРОЦЕСС – БИКЕЛІК ІСТІҢ ҒЫЛЫМ РЕТІНДЕ ДАМЫП ӨСУІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТЕДІ, БИКЕЛІК ІСТІ ДЕРБЕС МАМАНДЫҚ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСТЫРАДЫ, ЕМДЕЛУШІЛЕРГЕ САПАЛЫ КҮТІМ ҰСЫНАДЫ. ОҚЫС ЖАҒДАЙДЫ ШЕШУ:

□ Омыртқасынан қатты жарақаттанған, төсек режиміндегі 65 жастағы емделушіге несептің өз – өзінен шығуы байқалады. Оның әйелі қайтыс болған, барлық жағдайы жасалған 2 бөлмелі үйде баласы мен келінімен тұрады. 15 жастағы өзін қатты жақсы көретін немересі бар. Емделуші үйіне қайтып келгені үшін беймазаланады, өйткені отбасы оның күнделікті күтімді талап еткеніне қалай қарайтынын білмейді. Баласы мен немересі күнде келіп тұрады, бірақ ол кездесуден бас тартып, іргеге қарап жатады, ұйқысы нашар.

- 1. Емделушінің қандай қажеттіліктері қамтамасыз етілмеген?
- 2. Қазіргі бар және потенциалды бикелік проблемаларды анықтау және артықшылықтарын белгілеу;

Мына қажеттіліктер қамтамасыз етілмеген:

1. Ағзадан бөліп шығару;
2. Қозғалу;
3. Дені сау болу;
4. Киіну мен шешіну;
5. Таза болу;
6. Қауіпсіздену;
7. Қатынас жасау;
8. Жұмыс істеу;

МЕДБИКЕЛІК ПРОБЛЕМЕЛАР:

- 1) ҚАЗІР БАР
- 2) ПОТЕНЦИАЛДЫ

Қазір бар

- -Жайлы қалпының бұзылуы, несеп ұстамауы;
- - физикалық қозғалысы төмендеуіне байланысты өзін – өзі күте алмауы
- -Басқаның күтімін қажет етуіне байланысты қорқыныш сезімі;
- - Ұйқының бұзылуы

Потенциалды

- -Тері қабатының біртұтастығының бұзылуы,
- ойылуы, шап маңайындағы терінің баздануы;
- - Отбасындағы дау – жанжал
- - Әлеуметтік оңашалану
- - Іш қату
- – Тыныс алудың бұзылу қауіп – қатері.

МЕЙІРБИКЕЛІК КӨМЕКТІҢ ЖОСПАРЫ

1. Мейірбике емделушінің жекешелігін қамтамасыз ету;
2. Мейірбике емделушімен бірге оның проблемасы туралы күніне 10 минут әңгімелесуі керек.
3. Күннің екінші жартысында су ішуді азайтуды қамтамасыз ету;
4. Мейірбике күнделікті зәр қабылдағышты залалсыздандыруды және оны сутекті хлор қышқылы қосындысымен немесе 0,5 % ағартылған хлорлы әк қосындысымен аммиак иісін жою үшін тазартуды қамтамсыз етуге тиіс.
5. Мейірбике төсектің тазалығын байқайды, матрас қаптайды, төсек орны және іш киімі төсекке кеткен сайын ауыстырылуы керек
6. Мейірбике шап маңайының тазалығын жеңілдетеді, ойылудың алдын – алу жұмыстарын атқару керек.
7. Мейірбике бөлмені жиі желдету керек.
8. Мейірбике емделушінің туысқандарын үйдегі күтім ерекшеліктеріне үйретуге тиіс.

Емделушімен қатынасу кеңістігі

Жеке

Интимді

Әлеуметтік

Бұқаралық

Науқастармен
тиімді қатынасу
әдістері.

Қатынарудың байланысу немесе
контакты фазасы

Дәрігер науқаспен танысып, психологиялық
контакт құрылып, бір – біріне деген алғашқы
ойлары қалыптасады. Дәрігердің мақсаты –
науқасқа қажетті әсерді қалдыру

Бағдарлау немесе хабардар болу фазасы

Белсенді тыңдау

Дәрігердің сұрағына жауап ретінде науқас өзінің шағымдарын, жағымсыз ауырсыну сезімдерін пайда болу уақыты мен сипатын айта бастайды.

Катарсис

Жанның сезінуі, қорқыныш арқылы тазару, негативті уайымынан босану

Коррективті эмоциональды тәжірибе

Науқас өз эмоцияларын қорықпай нақтылап, және еркін ауру симптомдарын жеткізу арқылы өз ауруы жайында толық көріністі береді.

Ақпараттану немесе
аргументация фазасы

Вербальды
сұрастыру

Вербальды
емес сұрастыру

Түзету немесе коррекция
фазасы

Науқасқа
диагнозды
болжамды жеткізу

ҚОРЫТЫНДЫ

ДӘРІГЕР – МЕЙІРБИКЕ – ЕМДЕЛУШІ АРАСЫНДАҒЫ ҚАРЫМ – ҚАТЫНАС ӨТЕ КҮРДЕЛІ БОЛЫП КЕЛЕДІ. КЕЗ – КЕЛГЕН СЫРҚАТ АДАМДЫ ТЫНЫШСЫЗДАНДЫРЫП, ОНЫҢ БІР НЕМЕСЕ БІРНЕШЕ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛУІН КӨЗДЕЙДІ. ӨМІРДІ, АДАМНЫҢ ҚҰҚЫҒЫ МЕН АБЫРОЙЫН СЫЙЛАП, ӨМІР СЫЙЫНЫҢ ҚАСИЕТТІЛІГІНЕ СЫЙЫНЫП, АДАМНЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫ МЕН ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ҚАЖЕТТІЛІГІН ҚАНАҒАТТАНДЫРУ. СОНДЫҚТАН ДА ЖАЛПЫ ӨТІП ЖАТҚАН ПРОЦЕСТЕР - ҚОҒАМ МЕН ДӘРІГЕР – МЕДБИКЕ АРАСЫНДАҒЫ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІККЕ БАЙЛАНЫСТЫ БОЛЫП КЕЛЕДІ.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕ

- 1.КАРБАСАРСКИЙ “ ПСИХОЛОГИЯ”
- 2.С.Қ. МҰРАТБЕКОВА “ МЕЙІРБИКЕ ІСІНІҢ НЕГІЗДЕРІ”
- 3.WWW/GOOGLE.KZ

Назартарыбызга рахмет!!!